

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

SAĞLIK YÖNETİMİ BÖLÜMÜ/LİSANS

SAY126-SAĞLIK ve TOPLUM

Dr.Öğr.Üyesi, Nurcan COŞKUN US

GÜNDELİK YAŞAMIN TIBBİLEŞTİRİLMESİ

SAY126-SAĞLIK ve TOPLUM

Hafta-7

Dersin İçeriği

- Tıbbileştirme Nedir?
- Tıbbileşmenin Gündelik Yaşama Yansımaları
- Tıbbileştirmenin Arka Planı
- Tıbbileştirmeyi Sınıflandırmak
- Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Tıbbileştirme
- Tıbbileştirmeme Nedir?
- Tıbbileştirmenin Sonuçları

Öğrenme Çıktılarımız;

- Tıbbileştirme kavramını tanımlayabilecek,
- Gündelik yaşamın tıbbileştirilmesini konumlandırabilecek,
- Tıbbileştirmenin özelliklerini sıralayabilecek ve anlamlandırabilecek,
- Tıbbileştirmeye neden olan faktörleri açıklayabileceksiniz.

Önerilen Kaynak

- Cirhinlioğlu, Z. (2012). Sağlık sosyolojisi. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Adak, N. Ö. (2002). Sağlık Sosyolojisi, Kadın ve Kentleşme. Birey Yayıncılık.
- Sarı, Ö., & Atılgan, G. (2012). Sağlık sosyolojisi: hastalık ve sağlığa ilişkin kavramsal tartışmalar. Konya: Karatay.
- Sağlık Sosyolojisi, Mevlüt Özben ve İsmail Öz, Editör, Atatürk Üniversitesi AÖF Yayınları, Erzurum, ss.1-25, 2016
- T. Gönç Şavran, "Sağlık Sosyolojisinde Temel Yaklaşımlar ve Teoriler," In Sağlık Sosyolojisi , Erzurum: Atatürk Üniversitesi AÖF Yayınları, 2016, pp.1-23.
- T. Gönç Şavran, "Hasta Hakları ve Eşitsizlik," In Sağlık Sosyolojisi , Erzurum: Atatürk Üniversitesi AÖF Yayınları, 2016, pp.1-25.

TIBBİLEŞTİRME NEDİR?

- Tıbbileştirme, bir konu, problem ya da durumun, tıbbi terimler ve tıbbi dil ile tıbbi çerçeve içinde, tıbbi müdahale ile tedavi edilecek bir durum olarak ifade edilmesidir.
- Tıbbi sosyal kontrol tıbbileştirme açısından, önemli bir sosyal kontrol gücü olarak kabul edilmektedir. Tıbbileştirme olduğu veya gerçekleştiği sürece, tıbbi sosyal kontrolün de olacağı; aksi takdirde, tıbbi sosyal kontrolü sağlamanın güçleştiği söylenebilir.
- Tıbbileştirme bu noktada, tıbbi sosyal kontrolün önüne geçmektedir.

Tıbbileşmenin Gündelik Yaşama Yansımaları

- Nelerin hastalık olduğu nelerin olmadığı konusunda, çizginin nereye çekileceğidir.
- İkinci güçlük ise, tıp ya da sağlık gibi çok güçlü bir mücadele alanında karar vericilerin çokluğu ve fikir ayrılıklarıdır. Burada en zayıf durumda olan elbette ki bireylerdir.

TIBBİLEŞTİRMENİN ARKA PLANI

- Tıbbileştirmenin arka planına bakıldığında, dinin toplumsal yaşam içindeki rolünün azalması, bilime olan inanç, tıbbi uzmanlığın artan itibarı ve gücü, problemlere bireysel ve teknolojik çözümler konusunda batı toplumlarındaki genel bir hümaniter eğilimin neden olduğu söylenebilir.
- Hayatlarında hemen hiçbir şeyi denetleyemediklerini ve kontrol edemediklerini düşünen bireylerin, kendi bedenleri ve sağlıklarının kontrolünün, kendilerinde olduğu “illüzyonu” ancak tıp gibi gücünü belli etmeden yayılan, otoritesine karşı koyulmayan bir alan aracılığı ile yapılabilir.

TIBBİLEŐTİRMİYİ SINIFLANDIRMAK

- Tıbbileştirme kavramsal, kurumsal ve etkileşimsel olmak üzere üç ayrı seviyede gerçekleşebilir: Kavramsal seviye, bir problemi tanımlamak veya düzenlemek için, tıbbi bir terimin kullanılmasıdır. Bunun için az sayıda tıbbi uzmana gerek duyulur ve buna tıbbi müdahalelerin uygulanması gerekmemektedir.
- Etkileşimsel seviyede, doktorlar direkt olarak işe dâhil durumdadır.

TIBBİLEŐTİRMİYİ SINIFLANDIRMAK

- Çocukluk dönemi gibi ergenlik dönemi de tıbbileőtirilmiőtir.
- Bireylerin her yaő dönemleri, tüm doğal süreçleri ve yaşam pratikleri ile ilgili tıbbileştirmeden söz edilebilir.
- Illich, daha uzun yaşayabilme olanağının olmasının, bazı hastalıkların, tedavilerle seyrinin deęiőtirilebileceęi gerçeğinin, yaőlıların özlem duyacağı bir sağlık anlayıőını beraberinde getirdiğini düşünür.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Tıbbileştirme

- Tıbbileştirme sürecine toplumsal cinsiyet rollerini açısından bakıldığında kadınların yaşam süreçleri, erkeklere göre daha fazla tıbbileştirilmeye müsaittir.
- Bu nedenle, tıbbileştirme konusunda cinsiyetin önemli bir faktör olduğu söylenebilir.
- Lupton, yüzyıllar boyu kadınların tıbbi söylemde geleneksel olarak “diğer”, “hasta” ya da erkeklerin tamamlanmamış çeşidi diye adlandırıldığını, daha zayıf, dengesiz, hastalık kaynağı, kirli ya da cinsel hastalık taşıyıcısı olarak adlandırıldığını belirtir.

Tıbbileştirmeme Nedir?

- Tıbbi olmayan problemler tıbbileştirildiği gibi, daha önceden tıbbileştirilmiş konuların artık tıbbi tanımını korumaması, tıbbileştirmeden çıkarılması ya da uzaklaştırılması, gayri tıbbileştirme ya da tıbbileştirmeme (demedicalization) olarak ifade edilebilir.
- Tıbbileştirmeme süreci, problemin tıbbi terimlerle tanımlanmasına son verilmesi ve tıbbi müdahalenin, uygun çözüm olarak kabul edilmemesi olarak düşünülmemelidir.
- Tıbbileştirmemenin en önemli klasik örneği, eşcinselliktir. Eşcinselleri özgürleştirme protesto ve grevlerinin sonucu olarak 1973 yılında, Amerikan
- Psikiyatri Derneği (American Psychiatric Association) eşcinselliği, artık bir hastalık olarak görmeme konusunda, resmi olarak oy birliğine varmıştır. Bu durum en azından sembolik bir tıbbileştirmeme durumunu temsil etmektedir.
- AIDS'in yoğun olarak gündemde olduğu dönem, eşcinselliğin tekrar, kısmen tıbbileştirilmesine neden olmuştur.

TIBBİLEŞTİRMENİN SONUÇLARI

- Konulan teşhis ve tedavilerden bağımsız olarak, tıbbileştirmenin toplumsal sonuçları vardır.
- Bu sonuçları, Conrad ve Schneider, “aydınlık” ve “karanlık” taraflar olarak ayırmaktadır (akt., Conrad, 1992: 223).
- Tıbbileştirilmenin eleştirisi, temel olarak, tıbbi modelin sosyal problemleri nasıl kapsamdan çıkarttığı ve bununla birlikte, bunları nasıl tıbbi kontrol altına aldığı yönündeki sosyolojik endişeler üzerine kuruludur.

TIBBİLEŞTİRMENİN SONUÇLARI

- “tıbbileştirme salgını” yaşamın geniş bir alanına yayılmıştır. Özellikle de, tıbbın ilgi alanına girmeyen konular ve gündelik yaşam pratiklerinin tıbbileştirilmesi, yakın gelecekte hemen her alanın tıbbi hâle gelebileceğinin habercisidir.
- Tıbbileştirme sayesinde, bazı sorunlar bireyin sorunu olmaktan çıkıp, hastalık olarak kabul görmektedir.
- Tıbbileştirmenin bir başka olumlu yanı olarak, bireylerin tedavi olmaları, iyileőmeleri veya geçirdikleri operasyonlarla kendilerini daha iyi ve güvenli hissetmeleri söylenebilir.

TIBBİLEŞTİRMENİN SONUÇLARI

- Bireylerin, sağııkla ilgili geri ödemeleri, devletten ya da sigorta şirketlerinden alabilmelerinin yolu, konunun tıbbi bir problem olarak tanımlanması ile gerçekleşebilir. Bu nedenle, bazı problemlerin geri ödemesinin yapılabilmesi için tıbbi olarak tanımladığı söylenebilir.
- Ticari kaygıların yoğun olduğu durumlarda, insan sağıığının “objektif” olarak savunulduğu ve korunduğı konusu kuşku ile karşılanmalıdır.

Teşekkür ederim.
Dr.Öğr.Üyesi Nurcan COŞKUN US
nurcan.coskun@omu.edu.tr

